

ПРО «СИТРО» ТА ІНШІ «ШИПУЧІ» БРЕНДИ

Антоніна Ферчук,
Музей правової охорони інтелектуальної власності Державного підприємства «Український інститут інтелектуальної власності»

Що може спекотного дня бути бажаним більше за прохолодну джерельну воду? Утім комусь більше до вподоби охолоджений фруктовий напій, інші намагаються втамувати спрагу тоніками, приміром лимонадом чи ситром. От і від відвідувачів Музею правової охорони інтелектуальної власності не раз доводилося чути: «А у вас є щось про "Ситро"?».

Ситро – різновид лимонаду. Лимонний щербет відомий був ще до нашої ери. За європейською версією назва цього старовинного напою, як і рецепт його приготування, французького походження. Citron з французької – цитрина (лимон). Citronnade – цитриновий напій. Легенда про те, як уперше був виготовлений лимонад, відносить нас у Францію часів Людовика I (778–840). Ніби то прислужник короля, який відповідав за подачу до столу вина, щось там переплутав і замість вина подав до столу лимонний сік. Оскільки часу на виправлення помилки не було, прислужник викрутився, додавши в сік мінеральну воду та подавши мікс охолодженим. Королю незвичний напій прийшовся до смаку. Ноу-хау почали називати «лимонадом». Ситро ж виготовляли з настоїв цитрини, помаранча й мандарина з додаванням ванілі.

Новий етап у житті цитринового напою розпочався з другої половини XVIII ст. 1767 року англійський учений Джозеф Прістлі, який уперше після Дж. Блека вивчив та зумів виділити в чистому вигляді кисень, розробив метод насичення

води вуглекислим газом. Швед Тобер Бергман 1770 року сконструював апарат для газування води – сатуратор. Швейцарський годинникар і власник ювелірної крамнички в Женеві Якоб Швепп 1783 року, після 20 років експериментів, удосконаливши сатуратор Бергмана, налагодив промислове виробництво газованої води. Разом з компаньйоном Якоб Швепп запатентував метод виготовлення газованої води як лікувального засобу, тим самим отримавши й право на торгівлю інноваційним продуктом. Таким чином, компанія «J.Schwepp & Co» першою розпочала масове виробництво газованих безалкогольних напоїв. «Schweppes» вважається першою у світі торговою маркою безалкогольних газованих напоїв (1999 року придбана «Coca-Cola»).

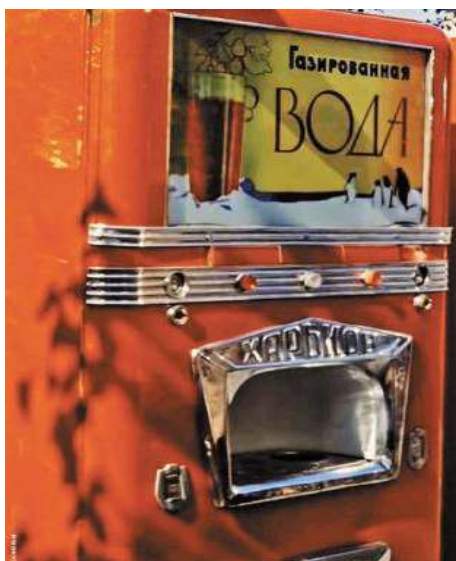
Мода на газовані напої, виготовлені на основі різноманітних сиропів, ширилась упродовж XIX ст. Кажуть, що до нас ця мода завітала ще у XVIII ст., а справжнім трендом стала після 1812 року, коли армія Російської імперії повернулася з Європейського походу. На той час газованій воді, прирівнюючи її до мінеральної, приписували лікувальні властивості. Це вже у XXI ст. почали говорити про «побічні ефекти»: надлишкову вагу, карієс, захворювання шлунково-кишкового тракту та нирок, – можливі в разі захоплення газованими напоями.

Назва ж «Ситро» для солодкої газованої води особливої популярності набула в радянський період. Тоді в побуті часто так називали всі солодкі газовані

напої. Оскільки цитрусові були з розряду дефіцитних товарів, замість настоїв почали використовувати есенції, лимонну кислоту, палений цукор для кольору. Якщо не вистачало й таких замінників, додавали грушевий або яблучний сік. Правда, за така заміна компонентів супроводжувалася й зміною назви продукту: «Дюшес» або «Буратіно» та багато інших. Загалом радянські рецептурні збірники нараховують

понад 150 найменувань газованих напоїв. Часто ж їх називали просто «газировкою» чи «шипучкою».

У 1930–1960 роки в містах газовані напої продавали на розлив прямо на вулиці. Продавці стояли за пересувною тумбою на візочку, обладнаною скляними балонами з дозатором для сиропів, сатуратором (підключеним до газового балону, що стояв поряд) та мийкою для склянок. З кінця 1950 років почали впроваджувати торгівлю газованою водою з автоматів. Перший торговий автомат був сконструйований ще 1932 року (у Ленінграді). З трьох заводів СРСР з виробництва таких автоматів два діяло в Українській РСР. Це заводи Київторгмаш та Механоліт у Харкові.

Звичайно ж, солодка газована вода продавалася й у пляшках з різнокольоровими етикетками. У наш час ці клаптики паперу стали предметом

колекціонування та подекуди джерелом цікавої інформації. Наприклад, які були наймінги солодких газованих напоїв, що випускалися на території сучасної України впродовж ХХ ст. Або які підприємства займалися випуском такої продукції в різні періоди, який товарний знак мало підприємство (чи главк), якому воно підпорядковувалося, яка була вартість такого товару і який строк зберігання (а отже – біологічні властивості). А ще – про безліч варіантів продуктів з відповідними картинками.

У ХХІ ст. напій «Ситро» має багато потужних конкурентів: смаки споживачів зазнали значних змін, перевага віддається напоям з іншими смаковими якостями. Назва «Ситро» навіть у побуті давно не поширюється на будь-яку солодку газовану воду. Та все-таки на пострадянському просторі попит на «Ситро» зберігається. Сьогодні «Ситро» – газований напій зі «складним букетом цитрусових та ароматом фруктової карамелі» – відносять до «ностальгічної серії» або «смачної класики». Виробники запевняють, що напій виготовляють на основі артезіанської води з використанням цукрового ароматизатора, а для продовження строку дії – додаванням консервантів.

В Україні словесне позначення «Ситро» та його графічне вирішення зареєстроване як товарний знак для безалкогольних напоїв 15 грудня 2000 року (заявка від 25.06.1997 р.) ЗАТ «Оболонь» з пролонгацією до 26 червня 2027 року. У базі Укрпатенту «Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг», окрім етикеток ЗАТ «Оболонь», можна знайти ще декілька етикеток, зареєстрованих в останні роки різними товариствами, підприємства яких також продукують газований безалкогольний напій під назвою «Ситро». У Базі є навіть етикетка карамелі зі складовою «ситро» в назві, та це вже інша історія.